

KONFERENCIJA: Reforma pravosuđa u Crnoj Gori ostvareni rezultati, 15 jul 2015. godine,

Izlaganje prof. dr Mladena Vukčevića, predsjednika Sudskog savjeta Crne Gore na panelu br. 1 – Izbor, ocjenjivanje, napredovanje i utvrđivanje odgovornosti sudija i tužilaca

Uvaženi organizatori i učesnici konferencije, predstavnici sredstava informisanja,

Obraćam se kao čelnik Sudskog savjeta Crne Gore i zahvaljujem na pozivu za učešće na ovako važnoj konferenciji. Pokušaću da ispoštujem i ekonomiju vremena, lakše će mi biti da se uklopim u sedam minuta, a u mom slučaju teže da govorim sporije i tako olakšam rad prevodiocima.

U modernoj državi zasnovanoj na vladavini prava, načelo nezavisnog pravosuđa ima svoje porijeklo u teoriji podjele vlasti. To traje duže od dva vijeka, od Monteskejeove zamisli do njene realizacije u prvom ustavu (SAD). Od tada do danas zakonodavci traže i propisuju garancije nezavisnosti suda i sudija. Načelo nezavisnosti znači da sudovi i sudije moraju biti nezavisni ne samo od izvršne i zakonodavne vlasti nego i od različitih vrsta neprimjerenog uticaja. Druga strana toga je povjerenje u rad pravosudnih institucija, kao mjera ostvarivanja tog principa.

Načelo nezavisnosti predstavlja zajednički imenitelj i ovog panela čije su sastavnice sadržane u četvorouglu – izbor, ocjenjivanje, napredovanje i odgovornost sudija. Sve one zajedno oslikavaju radni vijek jednog sudije – uspješan ili neuspješan.

U cilju harmonizacije sa evropskim standardima i postizanja najvišeg nivoa institucionalne i personalne nezavisnosti, u februaru ove godine usvojen je Zakon o Sudskom savjetu i sudijama. U izradi tog zakona Sudski savjet je uputio brojne primjedbe od kojih je dio usvojen. Međutim, ovo nije prilika da ih ponavljamo već da idemo u susret njihovoj primjeni i testiranju u praksi.

Novim zakonskim rješenjem ojačana je uloga Sudskog savjeta. U jednom zakonskom tekstu nalaze se sve odredbe koje se tiču prava i dužnosti sudija i Sudskog savjeta kao samostalnog i nezavisnog organa čija je osnovna nadležnost da bira i razrješava sudije i obezbjeđuje nezavisnost i samostalnost sudova i sudija.

Ja ću veoma sažeto prikazati novine u ta četiri segmenta, poštujući preporuku da u izlaganjima ukažemo na izazove i naznačimo odgovore.

Način izbora sudija je jedna od najvažnijih garancija nezavisnosti jer izbor kvalitetnog sudije smanjuje, mada ne i otklanja, mogućnost uticaja na njega ili nju. To je i zaključak sa ovogodišnje konferencije sudskih savjeta, proistekao iz analize načina izbora i napredovanja sudija u 22 evropske zemlje, mahom članice EU, a jedna od rijetkih učesnika u istraživanju van tog kruga bila je i Crna Gora.

Naš zakonodavni okvir je u ovom smislu više puta mijenjan, nekada ishitreno, a nekada i sa nekritičkim prihvatanjem uporednih rješenja, pa se čini da ni mi nijesmo bili imuni od zakonodavnog optimizma po ovom pitanju tj. da je dovoljno nešto propisati da bi se ono i ostvarilo.

Po novim rješenjima je izbor sudija jedinstven na nivou države i objektiviziran jer se, nakon sprovedenog pisanog testiranja sudija, formira rang lista i vrši odabir onolikog broja kandidata koliko je oglašeno slobodnih radnih mjesta u osnovnim sudovima, prema redosljedu na rang listi. Tako je otvorenim bodovanjem kandidata ostvaren visok nivo transparentnosti. Dobro je da napuštamo praksu po kojoj buduće sudije knjiški odgovaraju na oko 200 pitanja memorišući lekcije sa fakulteta. Sada će to zamijeniti problemski zadaci tj. pisanje presuda iz građanske i krivične materije.

Otvorenost sjednica Sudskog savjeta i u dijelu razgovora sa kandidatima dodatno će ojačati transparentnost procesa. Sa ovom praksom smo već počeli, blagodareći novim zakonskim rješenjima ali i istrajnosti dijela nevladinog sektora, a značajno organizatora današnjeg skupa.

Otvoreno pitanje je i da li će jedinstven izbor sudija na nivou Crne Gore dovesti do manjeg interesovanja kandidata da karijeru započnu u mjestima van svog prebivališta. Da li će, npr. za mjesto sudije Osnovnog sudije u Plavu konkurisati 20 kvalitetnih kandidata, koliko se ovih dana javilo za isto mjesto u Podgorici. Ja mislim da u realizaciji tog rješenja moramo razmišljati o

podsticajnim mjerama kako bi u svim sudovima imali prijavljene najbolje kandidate, sa čime su se složili i evropski eksperti sa kojima smo nedavno razgovarali.

Drugo je ocjenjivanje, odnosno pravo sudije da napreduje u sud višeg stepena ako je njegov rad ocijenjen ocjenom odličan i ako ispunjava posebne uslove propisane za izbor u taj sud. Vjerujemo da će na tom zadatku objektivizirani kriterijumi i objektivno ocjenjivanje biti naša praksa. Da se neće izvitoperiti u svoju suprotnost, kao u jednoj od reformi državne uprave, u kojoj su prilikom ocjenjivanja „pljuštale odlične ocjene“. U susret tome smo, osim evropskih eksperata, u pisanju Poslovnika Sudskog savjeta, u dijelu ocjenjivanja sudija, konsultovali i same sudije. Novina zakona je i uvođenje dobrovoljnog premještanja sudija na osnovu internog oglasa. Sudski savjet odlučuje o premještanju sudije u drugi sud, vodeći računa o potrebama sudova. Izazov je da li će na taj način iz istog razloga doći do pomjeranja ka Podgorici onih koji su najviše zainteresovani ili onih koji su najbolji.

Pored navedenog uvodi se i transparentan postupak periodičnog ocjenjivanja sudija u kojem učestvuje i sam sudija. Razvijanje indikatora za mjerenje produktivnosti rada sudija i prosječnog vremena potrebnog za rješavanje određene vrste predmeta, koje je u završnoj fazi, doprinijeće i objektivnom postavljanju kriterijuma za ocjenjivanje sudija. Veoma smo ponosni na ovo dostignuće koje predstavlja inovaciju čak i na nivou država članica EU. Izazov, podatke iz pilot – istraživanja, očekuje u nedjelji koja slijedi, a praksa iz regiona govori da je nakon njihovog dobijanja, tj. nekonzistentnosti prolongirana njihova primjena.

I na kraju, zakonski je znatno unaprijeđen i sistem disciplinske odgovornosti sudija i mislim da je tu broj otvorenih pitanja najmanji. Precizirani su razlozi za disciplinsku odgovornost, disciplinski prekršaji su kategorizovani, a u skladu s tim postavljen je odgovarajući sistem sankcija. Imajući u vidu da postupak treba da se vodi u skladu sa načelima pravičnog suđenja, zakonom je ustanovljen i disciplinski tužilac. To znači da u disciplinskom postupku jedno isto tijelo neće više vršiti „i istragu i presuđenje“. Novina je i odgovornost za štetu koju sudija svojim nezakonitim, nesavjesnim i nestručnim radom, namjerno ili krajnjom nepažnjom nanese stranci. Naravno, naš cilj ne treba da

bude isključivo povećanje broja disciplinskih postupaka, niti lov na sudijske greške.¹

Disciplinski postupci su u potpunosti otvoreni za javnost što je, između ostalog, rezultat novih zakonskih rješenja, ali i zasluga zalaganja civilnog sektora i skupštinskog odbora, posebno tokom trajanja jednog, medijski veoma praćenog, disciplinskog postupka .

Bez obzira na značajna poboljšanja koja je donio novi zakon, u reformi pravosuđa i dalje stoje veliki izazovi. Nije jednostavno uspostaviti objektivan sistem izbora, ocjenjivanja, napredovanja i utvrđivanja odgovornosti sudija, što potvrđuje i pomenuto istraživanje koje je među sudijama sprovela Evropska mreža sudskih savjeta. Većina ispitanih sudija, od njih 6.000 koliko je učestvovalo u istraživanju, smatrala je da sistemi izbora i napredovanja sudija u njihovim zemljama nisu pravedni. Naravno, to ne treba da nam bude alibi niti da nas plaši ali je upozorenje o složenosti zadatka koji je pred nama. Kada je riječ o Crnoj Gori, stvorene su dobre zakonske pretpostavke ali je potrebno dalje raditi na podzakonskim aktima i konzistentnoj implementaciji novih rješenja.

Dozvolite mi na kraju da vas uvjerim da će Sudski savjet predano raditi na ostvarivanju principa nezavisnosti, nepristrasnosti i odgovornosti sudske vlasti, nalazeći sklad između statusa sudija i zahtjeva za efikasnim ostvarivanjem prava građana na dobro zajednice u kojoj živimo.

Hvala na pažnji.

¹ Po podacima nadležnog tijela Savjeta Evrope Crna Gora se po broju disciplinskih postupaka nalazi na 31-om od 47 članica ove organizacije.